

Σόλων ο Αθηναίος Ο ποιητής της πολιτικής [περίπου 640-560 π.Χ]

Ο Σόλων γεννήθηκε στην Αθήνα. Πατέρας του ήταν ο Εξεκαστίδης, ο οποίος καταγόταν από το γένος των Μεντιδών, όπου ανήκε και ο τελευταίος βασιλιάς της Αθήνας Κόδρος. Η μητέρα του ήταν εξαδέλφη της μητέρας του τύραννου Πεισίστρατου και καταγόταν από το γένος των Νηλειδών. Μολονότι η γενιά του Σόλωνος ήταν αρχοντική, η οικογένειά του δεν ήταν πλούσια. Έτσι ο Σόλων αναγκάστηκε να ακολουθήσει τον πατέρα του στο επάγγελμα του εμπόρου, που του έδωσε την ευκαιρία να ταξιδέψει σε πολλά μέρη και να αποκομίσει γνώσεις και σοφία εκτός από πλούτο. Ωστόσο ο Σόλων δεν ήταν μόνο έμπορος, ήταν και ποιητής. Κατά τον Διογένη τον Λαέρτιο η ποιητική παραγωγή του Σόλωνος ανερχόταν σε 4.000 στίχους, εκ των οποίων έχουν διασωθεί γύρω στους 300.

1

Η ποίηση εκστρατεύει Με όπλο ακριβώς την ποίησή του ο Σόλων έκανε την πρώτη του «εκστρατεία» εναντίον της πολιτικής ηττοπάθειας των συμπατριωτών του. Μετά τις άκαρπες προσπάθειες να ανακτήσουν τη Σαλαμίνα από τους Μεγαρείς, οι Αθηναίοι αποφάσισαν να ξεχάσουν το πρόβλημα και μάλιστα ψήφισαν νόμο με τον οποίον καταδικαζόταν σε θάνατο όποιος αναφερόταν στη Σαλαμίνα.

Μην αντέχοντας αυτόν τον παραλογισμό ο Σόλων πήγε μια ημέρα στην Αγορά και, υποκρινόμενος τον τρελό, άρχισε να απαγγέλλει ένα ποίημά του στο οποίο είχε δώσει τον τίτλο Σαλαμής. Με τους στίχους του ο «τρελός» ποιητής υπενθύμιζε στους Αθηναίους ότι η Σαλαμίνα ήταν δική τους και ότι θα έπρεπε να την ξαναπάρουν από τους Μεγαρείς. Με τους τελευταίους στίχους «Ισομεν εις Σαλαμίνα, μαχησόμενοι περί νήσου / μερτής χαλεπόν τ' αίσχος απωσόμενοι» («Πάμε στη Σαλαμίνα, να πολεμήσουμε για το ποθητό νησί και τη βαριά ντροπή να διώξουμε») οι Αθηναίοι ξεσηκώθηκαν και αποφάσισαν να ακολουθήσουν το σχέδιο του Σόλωνος. Στο ακρωτήριο της Κωλιάδος (τον σημερινό Άγιο Κοσμά) ο Σόλων συγκέντρωσε μια ομάδα πολεμιστών μεταμφιεσμένων σε γυναίκες που δήθεν έκαναν θυσία στο ιερό της Δήμητρας. Ύστερα έστειλε έναν έμπιστό του στη Σαλαμίνα ο οποίος, προσποιούμενος ότι τον είχαν εξορίσει οι Αθηναίοι, πληροφόρησε τους κατακτητές Μεγαρείς ότι οι Αθηναίες είχαν πάει σύσσωμες στο ιερό της Δήμητρας όπου βρίσκονταν απροστάτευτες. Οι Μεγαρείς, λαχταρώντας τη λεία, μπήκαν στα πλοία τους και αποβιβάστηκαν κοντά στο σημείο όπου πίστευαν ότι θα έβρισκαν μόνες τους τις Αθηναίες και έπεσαν στην παγίδα του Σόλωνος. Οι Αθηναίοι αποδεκάτισαν τους Μεγαρείς και κατόπιν, μαζί με τον Σόλωνα, απέπλευσαν για τη Σαλαμίνα και την κατέλαβαν. Αλλά η διεκυστίνδα Μεγαρέων και Αθηναίων για τη Σαλαμίνα συνεχίστηκε ώσπου, με τη διαιτησία της Σπάρτης, το νησί δόθηκε επιτέλους στην Αθήνα.

Ο επαχθής δανεισμός Με την επιτυχία του στη Σαλαμίνα και με τη φήμη του σοφού, ο Σόλων εκλέχτηκε επώνυμος άρχων της Αθήνας για το έτος 594/3 π.Χ. με διευρυμένες εξουσίες: «διαλλακτής», για να μπορέσει να διευθετήσει τις ταξικές διενέξεις, και «νομοθέτης», για να ρυθμίσει τη νομοθεσία. Τις εξουσίες αυτές ο Σόλων θα πρέπει να τις διατήρησε και μετά το τέλος της αρχοντείας του, αφού οι νόμοι του τέθηκαν σε ισχύ γύρω στο 592-591 π.Χ.

Το κυριότερο από τα νομοθετικά μέτρα που έλαβε ο Σόλων ήταν η σεισάχθεια, νόμος που καταργούσε τα χρέη από δανεισμό με υποθήκη ακίνητης περιουσίας και επί σώμασι, δηλαδή τα χρέη κυρίως των αγροτών οι οποίοι, μη μπορώντας να τα ξεπληρώσουν, είχαν χάσει τις περιουσίες τους και είχαν πουληθεί δούλοι εντός και εκτός της Αττικής. Με τη σεισάχθεια ο Σόλων σήκωσε το άγχος - το βάρος - από τους ώμους των ασθενέστερων οικονομικά πολιτών, οι οποίοι είχαν περιέλθει σε κατάσταση κοινωνικής εξαθλίωσης. Όσοι είχαν πουληθεί δούλοι για χρέη απελευθερώθηκαν και επέστρεψαν στα σπίτια τους.

Το δεύτερο μέτρο που πήρε ο Σόλων ήταν να χωρίσει τους πολίτες της Αθήνας σε κοινωνικές τάξεις ανάλογα με την οικονομική τους κατάσταση και όχι με βάση την καταγωγή, όπως γινόταν ως τότε. Το σύστημα ήταν «τιμοκρατικό», από το τίμημα, δηλαδή το πόσο μπορούσε να αποτιμηθεί ο πολίτης με βάση την περιουσία του. Οι τρεις κοινωνικές τάξεις (Ιππείς, Ζευγίτες, Θήτες) διατηρήθηκαν αλλά οι ιππείς χωρίστηκαν στα δύο ανάλογα με τα οικονομικά τους. Έτσι στην Αττική υπήρχαν πλέον τέσσερις κοινωνικές τάξεις: οι Πεντακοσιομέδιμνοι (Ιππείς οι οποίοι μπορούσαν να διατηρούν πολεμικά άλογα), δηλαδή όσοι είχαν ετήσιο εισόδημα πάνω από 500 μεδίμνους (δοχεία με τα οποία μετρούσαν κυρίως τα στερεά αγροτικά προϊόντα και χωρούσαν γύρω στα 25 κιλά) σε σιτάρι, λάδι ή αντίστοιχης

αξίας χρήμα, οι Τριακοσιομέδιμνοι (Ιππείς) με το ανάλογο εισόδημα, και ακολουθούσαν οι Διακοσιομέδιμνοι (Ζευγίτες, που κατείχαν τουλάχιστον ένα ζευγάρι βόδια) και τελευταίοι οι Θήτες, που το εισόδημά τους προερχόταν από αμειβόμενη εργασία (θητεία) και ήταν μικρότερο των διακοσίων μεδίωνων. Ανάλογα ρυθμίστηκε και η φορολογία (εισφορές).

«Κοινά» για όλους Παράλληλα ο Σόλων χώρισε την Αττική σε 48 ναυκραρίες που η καθεμία τους είχε επικεφαλής τον ναύκραρο, ο οποίος φρόντιζε για την κατασκευή και τη συντήρηση των πολεμικών πλοίων καθώς και για την είσπραξη των εισφορών. Κυρίαρχο διοικητικό σώμα της Αθήνας παρέμενε η Εκκλησία του Δήμου, που συνερχόταν στην Πνύκα, απαρτιζόταν από πολίτες άνω των 25 ετών και εξέλεγε τους άρχοντες της πόλης από τις δύο ανώτερες τάξεις. Ο Σόλων ίδρυσε τη Βουλή των Τετρακοσίων, σώμα συμβουλευτικό επί των προτάσεων που υποβάλλονταν στην Εκκλησία του Δήμου.

Ο Αρειος Πάγος εξακολούθησε να είναι το ανώτατο δικαστήριο του κράτους. Παράλληλα ο Σόλων ίδρυσε την Ηλιαία όπου συμμετείχαν όλοι οι πολίτες και όπου εκδικάζονταν οι υποθέσεις για όλα τα αδικήματα εκτός από τον φόνο, τον εμπρησμό και την απόπειρα κατάλυσης του πολιτεύματος, τα οποία εκδικάζονταν στον Αρειο Πάγο. Οι αποφάσεις των αρχόντων έπαψαν να είναι τελεσίδικες και μπορούσαν να εφεσιβληθούν στην Ηλιαία.

Με τον Σόλωνα αρχίζει και το δικαίωμα της διαθήκης. Ως τότε την περιουσία όποιου πέθαινε άτεκνος την κληρονομούσαν οι συγγενείς του. Στο εξής ο πολίτης χωρίς παιδιά μπορούσε να κληροδοτήσει τα υπάρχοντά του σε όποιον ήθελε.

Σοβαρό παράπτωμα για τον Σόλωνα ήταν η αδιαφορία του πολίτη για τα κοινά. Θέσπισε λοιπόν νόμο ο οποίος προέβλεπε τη στέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων όσων δεν συντάσσονταν με κάποια από τις αντίπαλες πολιτικές παρατάξεις.

Δικαιότεροι νόμοι Οι νόμοι του Σόλωνος γράφτηκαν σε ξύλινους πίνακες που περιστρέφονταν γύρω από έναν άξονα - γι' αυτό και ονομάστηκαν άξονες - και στήθηκαν στο Πρυτανείο ώστε να μπορούν να τους διαβάζουν όλοι οι πολίτες.

Μολονότι ο Σόλων δεν πρόσφερε στην Αθήνα την απόλυτη κοινωνική δικαιοσύνη και πολιτική σύμπνοια - οι αγρότες περίμεναν αναδασμό της γης και οι ευπατρίδες ήθελαν να μη θιγούν τα προνόμιά τους - οι νόμοι του, αντικαθιστώντας τους άδικους «δρακόντειους» νόμους του Δράκοντα, κατόρθωσαν να περιορίσουν την κοινωνική αδικία και να δώσουν στην Αθήνα μια βάση για αντιπροσωπευτικότερο πολιτικό σύστημα.

Αφού ολοκλήρωσε το έργο του ο Σόλων έφυγε από την Αθήνα εξορκίζοντας τους συμπολίτες του να μην αλλάξουν τους νόμους του για δέκα - άλλες πηγές λένε για εκατό - χρόνια και ταξίδεψε στην Αίγυπτο, στην Κύπρο και αλλού. Η φήμη του απλώθηκε σε όλον τον τότε γνωστό κόσμο συγκαταλέγοντάς τον ανάμεσα στους επτά σοφούς. Η θρυλική συνάντησή του με τον βασιλιά της Λυδίας Κροίσο, που την αναφέρει ο Ηρόδοτος και από την οποία προέρχεται το απόφθεγμα «μηδένα προ του τέλους μακάριζε», φαίνεται ότι δεν έχει ιστορική βάση.

Ο Σόλων επέστρεψε στην Αθήνα το 562 π.Χ. και τη βρήκε να σπαράζεται πάλι από πολιτικές έριδες. Προσπάθησε να αποτρέψει την τυραννίδα του Πεισίστρατου αλλά δεν τα κατάφερε. Ο Πεισίστρατος κατέλαβε την εξουσία ως τύραννος το 560 π.Χ. και τον ίδιον χρόνο πέθανε ο Σόλων.

ΚΕΙΜΕΝΑ: ΙΩΑΝΝΑ ΖΟΥΛΑ

Πηγή: <http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=155553>